

ња и проблема израелско-палестинског мировног процеса, а такође повратити и легитимност америчке позиције на међународној арени.

(Овај осврт преносимо из листа *Los Angeles Times* од 11. октобра 2005. године).

Славенко Терзић

НОВА ПОДЕЛА СВЕТА: СРПСКИ ЕКСПЕРИМЕНТ

Дајана Џонстон,
СУЛУДИ КРСТАШИ.
Југославија, НАТО и
обмане Запада, Београд
2005., 348.

Последњих петнаестак година многи странци покушавали су да објасне и разумеју корене југословенске драме и суштину грађанских ратова тих година. У поплави литературе само мали број књига преживеће време и политичке потребе тренутка у коме су настали. Књига Дајане Џонстон *Сулуди крсташи* припада управо овом реду књига, које ће, захваљујући својој истраживачкој темелности, дубоком разумевању ствари и за западне ауторе необично реткој и непристрасној научној објективности, бити путоказ за дубља и шира научна истраживања. У таква дела спадају и књиге пољског аутора Марек Валденберга, или аустријског Ханеса Хофбауера. Ова књига враћа наду у стварно независну интелектуалну мисао, у сумраку политике која гледано историјски силази са водећег места у историји света.

Дајана Џонстон је рођена у Минесоти, а највећи део детињства је провела у Вашингтону, где су њени родитељи радили за владу САД. Отац јој је радио као економски стручњак у Индији и Кини, и као саветник Пентагона. Дајана Џонстон је завршила студије руског језика, али је докторирала на француској књижевности и радила као универзитетски професор у Минесоти. Њена каријера прекинута је због противљења америчком

рату у Вијетнаму, услед чега је 1971. г. емигрирала у Париз и посветила се журналистици. Радећи седам година за АФП, и бројне друге листове и часописе, укључујући и *Le Monde Diplomatique*, бавила се политичким међународним темама. Њена књига *Политика европројектила: Европа у америчкој интересној сфери*, објављена у Лондону 1984. г. изазвала је пажњу међународне јавности.

Књигом *Сулуди крсташки - Југославија, НАТО и обмане Запада*, Дајана Џонстон је на бриљантан начин осветлила међународну позадину југословенске кризе током деведесетих година XX и почетком овог века. Она је дала изванредну анализу карактера међународних односа, добрим делом и преко антрополошких портрета вођа земаља које данас намећу своју вољу целом свету. У историји је битно дознати и осветлити мотиве учесника историјских збивања. Након читања књиге Дајане Џонстон читалац ће несумњиво имати јасну представу о томе ко је, због чега и на који начин учествовао у разбијању југословенске државе и у потоњим ратним збивањима, закључно са 2000-том годином.

Како сама ауторка каже, одлучила се за метод који није стриктно хронолошки, имају-

ћи у виду да се на Балкану прошлост и садашњост стално преплићу и прожимају. Књигу чини пет основних поглавља. У првој глави насловљеној *Југословенско заморче* говори се о одговорности за ратове дезинтеграције (наслов једног поглавља гласи: *Интеграција Европе, дезинтеграција Југославије*). Друга глава *Повратак империја* бави се преваходно улогом Немачке, коју Дајана Џонстон оцењује као посебно значајну у процесу разбијања југословенске државе. У трећој глави *Морални дуализам у мултикултурном свету* реч је о суштинским питањима међународног права као што су Хашки трибунал и његова улога у "инкриминасању ратних хуља". Четврта глава *Компаративни национализми* посвећена је анализи разлика у облицима национализма у бившој Југославији, док је пета глава *Нови империјални модел* посвећена косовско-метохијском проблему, односно сарадњи националистичког покрета на Косову и Метохији са западним силама, што је на крају довело до агресије НАТО алијансе на Србију и СР Југославију. На крају књиге, у виду постскриптума *Вечни рат*, догађаји на југословенском простору смештени су у шири међународни контекст, нарочито осталих конфликата у савременом свету.

Већ у уводу књиге Дајана Џонстон је истакла да је агресија на Југославију 24. марта 1999. године означила велику прекретницу у историји савремене Европе и света. На првом месту тај напад је означио прекретницу у експанзији америчке војне хегемоније, јер је први пут једна европска држава подвргнута америчком типу интервенције, који је обично резервисан за средњу Америку. Затим, та агресија је обележила крај "инхибиције" послератне Немачке од учешћа у иностраним војним интервенцијама и повратак Немаца на просторе нацистичких злочина - без гриже савести. НАТО је први пут у својој историји напустио дефанзивну позицију и без тражења дозволе Савета безбедности Уједињених нација напao једну земљу изван подручја НАТО пакта која, при томе, није представљала претњу за земље чланице Пакта. Међународно право је заобиђено у име вишег моралног императива, односно "хуманитарне интервенције". Дајана Џонстон истиче: "У једном свету без законских баријера, против моћи која себе проглашава за право, ништа не може да спречи америчког председника да се не послужи војном силом, да би сломио сваког потенцијалног противника". Нови поредак света донео је *рехабилитацију раија*, уместо

деценијама обећаваног света без рата: рат није само неизбежан, кажу они, он је и благодворан; када се њиме служе просвећене силе Запада може чак и постати "право средство за заштиту људских права и кажњавање злих".

На први поглед се може учинити да наслов ове књиге звучи прејакo. Кад се књига прочита, онда постаје јасно да наслов одговора суштини њеног садржаја, карактеру политичке идеологије и симболима идеолошког обрачуна. Први крсташки рат 1096-1099. прокламовала је римокатоличка црква. Крсташки рат 1999. против Срба пише Дајана Џонстон прокламован је са најсветијег места данашњег света, Музеја Холокауста у Вашингтону. Извршни директор Савета за акцију на Балкану Џејмс Хупер одржао је 23. фебруара 1999. године говор пред трустом мозга у Вашингтону као што су истакнути јастребови Збигњев Бжежински, Френк Карлучи, Џим Киркпатрик и Пол Волфовиц. Хупер је говорио на позив *Комисијата савести* Музеја Холокауста. Објаснио је да је "Балкан подручје од стратешког интереса за Сједињене Државе, нови Берлин, ако хоћете пробни камен решености НАТО и водеће улоге Сједињених Држава". "Администрација би требало да буде на нивоу америчког на-

рода и да им каже да ћемо ми вероватно бити војно присутни на Балкану на неодређено време, у најмању руку док се не постави демократска влада у Београду. Није добро пусти Милошевића чак и да изгуби на изборима. Он мора да буде "збачен од народног устанка", да се јасно види да је реч о "диктатору".

Феномен глобализације прожима ову књигу. Глобализација је према Дајани Џонстон манифестни облик хегемоније САД, као једине супер силе, а суштина глобализације је у непрекидном истицању модела либералног капитализма, какав фаворизују САД, као једино допустивог модела будућег развоја, уз истовремену елиминацију сваког животно способног алтернативног модела економског развоја. Аутор истиче да мимо америчких председника и њихових администрација које долазе и одлазе, континуитет политике САД обезбеђује једна мала елита креатора политике који остају ван политике странака и често изван јавности. Један од утицајних људи тог естаблишмента је, овде добро познати албански лобиста Мортон Абрамовић. Његова делатност се креће од авганистанских муџахедина до албанских терориста. Као помоћник министра иностраних послова за шпијунажу и истраживање у Регановој адми-

нистрацији, Абрамовић је 1986. г. помогао да се муџахединима испоруче стингер ракете. Као председник Карнегијеве задужбине за међународни мир, он је почетком деведесетих година био на челу пројекта за развој нове спољне политике САД после "хладног рата". Године 1992. објављена је публикација *Самоопредељење у новом светском порећку* у којој се, између осталог, каже да суверена нација може да буде изнутра подривена домаћим побунама: "Групе унутар држава могу да постављају захтев за независност, већу аутономију или збацивање постојеће владе, позивајући се на право самоопредељења". Међу експертима који су радили на оваквој политици били су и Ричард Холбрук и Мадлен Олбрајт, који су водили САД и НАТО у рат на Балкану.

Ово је истовремено књига о технологији манипулације јавним мњењем, о новом, наводно демократском тоталитаризму. Дајана Џонстон је осветлила на који начин су западне силе путем моћних медија и на друге начине стварале фиктивну слику, на пример, о Југославији деведесетих година. Та слика отприлике гласи: "Југославија је била тамница народа у којој су Срби "гладчили све друге". Она је разорена владавином Слободана Милошевића, који је

хтео да створи велику Србију, елиминацијом других народа путем етничког чишћења. Други народи су настојали да то избегну стварајући сопствене државе. Југословенска армија, заправо српска, извршила је агресију на њих. Српски освајачи у Босни покушали су да протерају муслимане, који су желели да очувају мултиетничко друштво. У српском етничком чишћењу ликвидирано је 200.000 ненаоружаних муслимана, што је међународна заједница не само равнодушно посматрала, већ и спречавала муслимане да се наоружају ради одбране. Међународна заједница је, такође, пропустила да спасе албанску већину на Косову од апартхејда. Мадлен Олбрајт је 1998. г. упозорила да НАТО мора да интервенише како би спречио Милошевића "да постигне на Косову оно што му више није (због бомбардовања РС) пошло за руком у Босни. У јануару 1999. г. српске снаге безбедности су масакрирале беспомоћне цивиле у косовском селу Рачак, што је навело владе земаља чланица НАТО-а на закључак да је нужно интервенисати да се спречи геноцид. Након прекретнице у Рачку, Срби су позвани на мировне преговоре у Рамбујеу у Француској. Милошевић је тврдоглаво одбијао да преговара. НАТО није имао другог избора до да почне да

бомбардује Србију и СР Југославију. Албанци су намерно протеривани, у складу са претходно припреманим тајним планом "Операција потковица". Милошевић је, најзад, пустио и НАТО је "ослободио Косоваре" од њихових мучитеља. Закључак из целе кризе је следећи: "Од сад па убудуће хуманитарна интервенција сачињава основну мисију НАТО као продужене руке међународне заједнице, која је на себе преузела обавезу да штити људска права".

Овом приликом немамо простора за детаљније излагање приказа моралног дуализма западног света, начина креирања јавног мњења, тумачења питања "нових нациста", затим употребе силовања у сврху политичких циљева (на чему се нарочито "прославио" Рој Гутман, са наводно најмање 20.000 муслиманки силованих у току српског освајања) како у Босни, тако и на Косову и Метохији. Да пропаганда може превазићи чак и најбујнију машту, показује и текст "Српски систем силовања" објављен за време бомбардовања Косова и Метохије и целе Србије у листу *Philadelphia Inquirer*: "У другим случајевима, масовна силовања се организују на градским трговима. Градско становништво се сакупи да посматра те ужасне призоре; страх и гнушање понекад подстакну ста-

новништво да добровољно бежи". Још монструознија је била изјава немачког министра одбране Рудолфа Шарпинга, од 16. априла 1999. године, о томе да су Срби наводно извадили фетус из мртве трудне жене да би га испекли, а онда вратили у расечену утробу.

Џонстонова је, такође, врло уверљиво и аргументовано осветлила феномен "инкриминисања ратних хуља". Једно од средстава инкриминације јесте и оснивање Хашког трибунала. За Џонстонову, декларисани циљеви Хашког трибунала су крајње дубиозни, трибунал је употребљен у политичке сврхе које стоје у вези с влашћу, а не са правом и правдом. Подизање оптужнице у политичке сврхе показало се као снажно оружје. Да се неки човек стигматизује, а тиме и удаљи са међународне политичке сцене, довољно је само рећи да је "оптужен за ратне злочине". Ова стигматизујућа функција оптужбе употребљена је први пут против Радована Караџића који је 24. јула 1995. г. оптужен "за геноцид", што је искоришћено да му се одмах забрани приступ на светску сцену. Тадашњи председавајући Хашког трибунала Антонио Касезе је изјавио: "Да видимо ко ће сад хтети да седне за преговарачки сто са човеком оптуженим за геноцид. Тај господин неће моћи да учествује у мировним

преговорима". "Трибунал је", пише Џонстонова, "константно служио политици САД да се одређени противници третирају као обични криминалци са којима нема преговора".

Захваљујући југословенској кризи деведесетих година, уједињена Немачка појавила се поновно на међународној европској сцени као велика сила. "Немачка сатанизација Срба и Србије", истиче Дајана Џонстон, "била је ехо нацистичке пропаганде из 1941., која је са своје стране била ехо и 1914. г. када су Немачка и Аустроугарска започеле Први светски рат окупацијом Србије". "У оба случаја", пише Џонстонова, "та мала балканска земља стигматизована је као реметилачки фактор који мора да се елиминира". Овај став је сажет у паролу из 1914. "Serbien muss sterben" ("Србија мора да умре").

Иако се Дајана Џонстон бави брижљиво збивањима и у Словенији, и у Босни, и у Хрватској, скренуо бих посебну пажњу на изванредно и врло документовано осветљење проблема Косова и Метохије. Историјски део овог приказа могао би бити и продубљенији (рецимо питање термина "стара Србија" или помињање Косова као покрајине османског царства у време албанске лиге у Призрену). У оквиру овог приказа пада у очи део текста "Мит о Мемо-

рандому САНУ", у коме аутор истиче да је овај недовршени документ по целом свету представљен као програм стварања велике Србије путем етничког чишћења, нека врста нацрта агресивног освајања, сличног Хитлеровом *Mein Kampf*-у. Та заблуда се појавила и у једном француском уџбенику за више разреде средњих школа (1993. г.).

Једно од поглавља пете главе ове књиге носи наслов *Тријумф мржње*. После месец дана бомбардовања, амерички сенатор Џо Либерман је изјавио: "Надам се да ће ваздушни удари, ако и не убеде Милошевића да повуче своје трупе са Косова, тако да девастирају његову привреду, што они сад и чине, да ће тако да униште живот његовог народа, да ће народ да устане и да га збаци". Нешто касније овај сенатор је тврдио да "САД и ОВК заступају исте људске вредности и принципе (...) Битка за ОВК јесте битка за људска права и америчке вредности". Клинтон је на Дан сећања упоредио Милошевићеву владу са владом нацистичке Немачке. Харвардски професор Голдхаген се залагао за освајање и окупацију Србије, упоређујући бекство косовских цивила са геноцидом Јевреја, Милошевића са Хитлером, а српски народ са Хитлеровим "добровољним егзекуторима". Поредећи на-

водно протеривање албанског становништво са геноцидом над Јеврејима, Голдхаген је закључио: због тога једини лек јесте исти онај који је важио за нацистичку Немачку - Запад мора да заузме Србију, да је денацификује и преваспита.

Ово су само нека од бројних важних питања којима се бави књига Дајане Џонстон. Она је по мом мишљењу до сада најпотпунија анатомија међународних оквира југословенске драме, анатомија политичке идеологије и морала политичких вођа западног света. Због тога је треба препоручити за читање и то свима који не би желели и смели да живе са великим илузијама и великим обманама.

